

XIII Qlobal Bakı Forumunun ikinci iş günü qlobal idarəetmə sisteminin transformasiyası fonunda mühüm geosiyasi müzakirələrlə yadda qaldı. Strateji xətt hazırda konkret fəaliyyət sahələri üzrə şəxslənir. Paytaxtımız yenidən beynəlxalq münasibətlər sisteminin ən həlledici qərarlarının formalaşdığı mərkəz qismində çıxış edir.

Gündəlikdə duran əsas məsələlər sırasına Çin və Qlobal İdarəetmə Təşəbbüsü, Orta Dəhlizin Mərkəzi Asiya ilə Cənubi Qafqazı əlaqələndirməsi, habelə, iqlim dəyişikliklərinə qarşı mübarizəni hədəfləyən fəaliyyətlər daxildir. Siyasi proseslər göstərir ki, ənənəvi güc mərkəzləri arasında yaşanan qarşıdurmalar fonunda dövlətlər alternativ tərəfdaşlıq formatları axtarışındadırlar. Azərbaycan Respublikasının iqtisadiyyat naziri Mikayıl Cəbbarov panel iclası zamanı səsləndirdiyi fikirlərlə mövcud reallığın ən dəqiq mənzərəsini cızdı. Toxunulan məqamlar yalnız iqtisadi göstəricilərlə məhdudlaşmır, həm də genişmiqyaslı geosiyasi arxitekturanın təməl prinsiplərini ehtiva edir. Otuz beş illik gərginlikdən sonra regionda sülh və sabitliyin təmin edilməsi, sərhədlərin açılması istiqamətində atılan addımlar Avrasiya məkanını naminə müstəsna əhəmiyyət kəsb edir. Hazırda davam edən Ermənistan-Azərbaycan danışıqları regional integrasiyanın ən mühüm həlledici amilinə çevrilib.

Çinlə hərtərəfli strateji tərəfdaşlıq münasibətlərini xüsusi vurğulaması təsadüfi sayılmamalıdır. Bakı və Pekin arasında qurulan əlaqələr həm ticari, həm də siyasi maraqların tam uzlaşması əsasında inkişaf edir. Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatında qonaq qismində iştirak edən dövlətimiz qlobal səviyyədə irəli sürülən sülh və iqtisadi inkişaf təşəbbüslərini tam şəkildə dəstəkləyir. İnkişaf etməkdə olan cəmiyyətlər üçün beynəlxalq hüququn norma və prinsiplərinə riayət olunması vacib məsələdir. Rəsmi Bakı hüquq normalarının tapdalanmasının fəsadlarını onilliklər ərzində yaşamış dövlət qismində qanunun aliliyini hər zaman müdafiə edir. Qanunsuz hərəkətlərin və işğalçılıq siyasətinin acı nəticələrini təkbəşinə aradan qaldıran dövlətimiz dünya ictimaiyyətinə hüquqi məsuliyyətin vacibliyini aşırıyır. Çinin qlobal idarəetmədə artan rolu Qərb hegemonluğuna alternativ tarazlıq mexanizmi formalaşdırır.

Çoxqütblü dünya sisteminə keçid

Bakıdan uzanan strateji xətt özündə qlobal dialoqu birləşdirir

Digər mühüm müzakirə platforması danışıqlardan kənara çıxaraq, iqlim problemlərinin həllinə həsr edilib. Tədbir daxilində fəaliyyət göstərən növbəti panel iqlim dəyişikliyi kimi qlobal təhdidlərin aradan qaldırılmasını əhatə edir. Təhlükəsizlik, müdafiə və hərbi çağırışlar ölkələri silahlanmaya daha çox vəsait ayırmağa vadar edir. COP29 prezidenti Muxtar Babayevin dəqiq təhlil etdiyi kimi, dövlətlər müharibə və münaqişələrdən qorunma yollarını axtararkən, əhəmiyyətli ekoloji problemlər çox vaxt kənarda qalır. Halbuki iqlim dəyişikliyi artıq danılmaz reallıqdır və bütün bəşəriyyət mövcud böhranla üz-üzədir. Şəraitə uyğunlaşmaqla yanaşı, təcili investisiyalar yatırmaq məcburiyyəti yaranıb. Maliyyələşmə mütləq şərtidir, çünki lazımı vəsait olmadan atılan addımlar və fəaliyyətlər yetərinə səmərəli nəticə verməyəcək. Maliyyə institutlarının ekoloji layihələrə dəstəyi artırması qlobal sabitliyin təməl elementidir. Odur ki, maliyyə axınlarının rəasional şəkildə iqlim

dəyişikliklərinə uyğunlaşma proqramlarına yönəldilməsi zərurətdir. Ekoloji terrorizmin qarşısının alınması yönündə qlobal əməkdaşlıq mexanizmləri mütləq gücləndirilməlidir.

Forumdakı çıxışlar Türkiyə–Azərbaycan müttəfiqliyinin sarsılmaz xarakterini yenidən nümayiş etdirdi. Türkiyənin Ətəraf mühit, şəhərsalma və iqlim dəyişikliyi naziri, həmçinin COP31-in sədri Murat Kurum panel iclasdakı çıxışında yaranmış mühitin dəyərini xüsusi qeyd etdi. “İki dövlət, tək millət” fəlsəfəsi sadəcə tarixi şüar mənasından çıxaraq, hər sahədə vahid mövqeli monolit gücə çevrilib. Nazirin Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanın salamlarını iştirakçılara xüsusi sevgi ilə çatdırılması qardaşlığın və siyasi vəhdətin səmimi təcəssümüdür. Nazir vurğuladı ki, dünyada əməkdaşlıq dialoqu sahəsində atılan istənilən addım olduqca böyük əhəmiyyət kəsb edir. Ortaq fəaliyyət həm iqlim böhranından çıxış yolları axtarışını sürətləndirməli, həm də qlobal

əməkdaşlıq potensialını maksimuma çatdırmalıdır.

Türk Dövlətləri Təşkilatının təsir dairəsi ilbəl genişlənərək əvəzsiz geoiqtisadi qüvvəyə çevrilir. Qurumun Ağsaqqallar Şurasının sədri Binəli Yıldırım iqtisadi göstəricilər əsasında irəli sürdüyü arqumentlərlə tranzit marşrutlarının taleyüklü əhəmiyyətini əsaslandırdı. Analitik rəqəmlər müvafiq strateji addımlar atmaqla illik daşımaların həcmi iyirmi trilyon dollara qədər artırmaq imkanını nümayiş etdirir. Qeyd olunan rəqəm sadəcə statistik göstərici kimi qalmamalı, real siyasətin əsas istiqamətverici hədəfi kimi götürülməlidir. Kontekstdə Orta Dəhlizin əhəmiyyəti tamamilə əvəzsiz xarakter alır. Mövcud ənənəvi dəniz nəqliyyatı vasitəsilə yüklərin Şərqdən Qərbə daşınması 40-50 gün vaxt aparır. Zaman məsrəfi müasir iqtisadiyyatın sürətli ritminə qətiyyəən uyğun gəlmir, əksinə inkişafı tormozlayır. Vaxtın qənaəti inflyasiya risklərini azaldır, istehlak bazarlarında qiymət sabitliyini yaradır.

Gömrük prosedurlarının sadələşdirilməsi, vahid tarif mexanizminin yaradılması və infrastrukturun modernləşdirilməsi təşkilata üzv ölkələrin qarşısında duran təxirəsalınmaz vəzifələrdir. Asiya bazarlarından Avropaya uzanan yolların kəsişməsində yerləşən paytaxtımız məhz mərkəzi hab funksiyasını inamla idarə edir. Qitələarası əlaqələrin möhkəmlənməsi türk dövlətlərinin qlobal təchizat zəncirindəki nüfuzunu əhəmiyyətli dərəcədə yüksəldir.

Siyasi təhlükəsizlik iqtisadi müstəqilliklə yanaşı, eyni zamanda, texnoloji üstünlüklərə, davamlı tərəqqiyə möhkəm əsaslanır. Müasir rəqəmsal çağırışlar fonunda bütün infrastrukturun qorunması hökumətlərin tam suverenliyinə bilavasitə təsir edir. Xarici təzyiqlərdən, daxili sabitliyi pozmaq istəyən mənfi xarakterli cərəyanlardan uğurla müdafiə olunan respublikamız hər sahədə müasir standartlara qətiyyətlə keçid edir. Ekoloji strategiya rəhbərliyin humanist xəttini, dərin fəlsəfəsini bütün əcnəbi mütəxəssislərin diqqətinə çatdırır. Beynəlxalq formatlarda səsləndirilən məzmunlu bəyanatlar, xarici işlər və iqtisadiyyat nazirlərinin peşəkar təhlilləri xalqın aydın sabahına hesablanan addımlardır. Təşkilatın daxilində atılan iradəli qərarlar həm ərazilərimizin bərpasını dəstəkləyir, həm də gələcək sənayeləşməyə misilsiz mənfəət verir.

Martın 13-də cərəyan edən əsas diplomatik müzakirələrin mərkəzi hədəfi cəmiyyət üçün aydındır: daimi sülh, rəasional geoiqtisadiyyat, iqlim problemlərinin pragmatik həlli və qardaşlıq ittifaqları. Xarici təhrikçi qüvvələr əldə edilən mühüm nailiyyətləri həzm etməkdə çətinlik çəkənlər də, obyektiv tarixi həqiqət sarsılmazdır. Regional cərcivələrdən çıxıb qlobal miqyaslı aparıcı mərkəzə çevrilmək qururverici tarixi zəfərdir. Gələcək nəsillər qurulmuş həmin möhkəm prinsiplər üzərində dayanmadan inkişaf edəcək, daxili qüdrətimizi daha yüksək intellektual pillələrə qaldıracaqlar. Paytaxtımız hər zaman tərəqqi, anlaşma və ədalət ideyalarının məbədi missiyasını fasiləsiz surətdə, şəərəflə daşımaqda davam edəcək. Bəşəriyyətin real təhlükəsizliyi məhz göstərilən rəasional xətlərlə, gələcəyə mükəmməl hesablanmış xarici siyasət strategiyası ilə zəmanət altına alınacaq.

Yusif ŞƏRİFZADƏ
XQ